

BYBELKUNDE AS SKOOLVAK

'n Toekomsvisie

Jacques Rousseau
Universiteit van Port Elizabeth

Abstract

The instruction of Biblical Studies at school level is desperately in need of a 'new vision' if it is to have any future whatsoever within the South African context. It is argued that this dilemma is primarily due to the fact that religious instruction in South African state schools is, to a large extent, nationalized. This inevitably opens the way for it to be hijacked for socio-political goals. An analysis of school textbooks has indeed shown that the 'biblical' perspective has unobtrusively been replaced by a nationalistic and positivistic orientation. This world-view, inter alia, has led to a national 'state of emergency' in which white and black nationalism are confronting each other. Unless white, black and coloured Christians meet the challenge to re-orientate Biblical Studies in terms of a Christological perspective and to resocialize our children to become the 'salt of the earth,' they will continue to be the religious puppets of the fighting forces of white and black nationalism respectively, who, ironically enough, will also demand from Bible teachers to be the undertakers for a wounded (dying?) Christianity in South Africa.

Inleidende opmerkings

Die tema van hierdie artikel veronderstel dat 'n toekomsvisie vir Bybelkunde as skoolvak noodsaaklik is. Die uitdagings en probleemareas rakende Bybelkunde en Bybelonderrig op skool, soos uitgespel op verskillende kongresse van die Suider-Afrikaanse Bybelkundevereniging, onderstreep direk en indirek die noodsaaklikheid van so 'n toekomsvisie. Verder is die soms patetiese statur en negatiewe etiket waarmee Bybelkunde en veral Bybelonderrig as skoolvak geassosieer word, 'n bevestiging dat die behoefte aan 'n dinamiese en lewensvatbare toekomsvisie geen hersenskim is nie (Swanepoel 1982:38, 1985:16-18, Goliath 1984:22-25, Kemp 1984:56-58).

Dit is egter onvermydelik dat in hierdie konteks daarmee rekening gehou sal moet word dat 'n mens dikwels vind dat die karaktertrekke van 'n makrokosmos weerspieël word in die verskillende mikrosfere wat deel daarvan uitmaak. Daarom is

die behoefte aan 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool onlosmaaklik verbind aan die sosio-politieke en maatskaplike nood waarin ons ons in die makro-kosmos van Suider-Afrika bevind. Hierdie 'noodtoestand' is op sy beurt die resultaat van defekte in die mikrosfere van die ekonomie, opvoeding, politiek en by name ook die godsdienstebeoefening soos dit uitdrukking vind in kerklike kringe en opvoedkundige inrigtings.

Die rede waarom die karaktertrekke van die makro-kosmos onlosmaaklik verbonde is aan die mikrosfere daarvan, het te make met die 'kosmologiese perspektief' en 'meestersimbole' wat 'n samelewing ten grondslag lê. Hierdie begrippe word in die sin van 'n 'allesbepalende lewens- en wêreldbeskouing' of 'ideologie' gebruik. Dit is juis die sinduidende en gedragbepalende krag van 'ideologieë' wat direk verband hou met die defekte of geslaagdheid van die makro- en mikrostrukture van 'n samelewing. Daarom sal ons in ons nadenke oor 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool, in die besonder hiermee moet rekening hou. Ten diepste soek ons dus na 'n toekomsvisie wat in staat sal wees om 'lewensin en -dinamiek' aan kinders te kommunikeer. Dit geld vir Bybelkunde sowel as Bybelonderrig. Daarom sal die lesers inderdaad ook opmerk dat ek nie deurgaans die onderskeid tussen Bybelkunde en Bybelonderrig handhaaf nie, maar eerder konsentreer op 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool in die algemeen. Hierdie toekomsvisie sou dan as basiese vereiste vir primêre en sekondêre Bybelonderrig binne die multi-kulturele onderwysopset in Suid-Afrika kon dien.

Na hierdie enkele inleidende opmerkings wil ek vervolgens aandag gee aan 'n paar basiese beginsels vir die kommunikasie van 'lewensin' (vgl punt 1), 'n profiel van die 'noodtoestand' in die heersende praktyk van godsdienstoneonderrig (vgl punt 2) en, ten slotte, die uitspel van 'n toekomsvisie wat moontlik in staat sou wees om reg te laat geskied aan die uitdagings waarmee die onderrig van die Bybel op skool gekonfronteer word (vgl punt 3).

1. Die funksie van 'n kosmologiese perspektief en meestersimbole in die kommunikasie van lewensin

1.1 Die kommunikasie van lewensin en gedragmodulering

Die feit dat die woord 'kommunikasie' die afgelope dekade grootliks 'n towerformule en selfs 'n cliché geword het, is sekerlik nie toevallig nie. Die kommunikasiekunde het homself as 't ware aangebied as 'n antwoord op die groeiende probleembewussyn van die mens rakende sy komplekse wêreld. Veral die sambreel-benadering en definisie van kommunikasie as '... communication occurs whenever we create meaning from our interaction with the world' (Kelley 1977:9), het direkte implikasies ingehou vir alle sferes van menslike interaksie met sy wêreld. Hiermee is alle menslike aktiwiteite (insluitend die beoefening van Bybelkunde op skool) geïnterpreteer as 'n faset van menslike kommunikasie. Dit was juis die kommunikasiekunde wat op 'n geïntegreerde wyse probeer rekenskap gee het van die kompleksiteit en multi-dimensionaliteit van die mens se interaksie met sy wêreld (Rousseau 1986:39-41). Daarom is dit geen wonder dat woorde soos

'kommunikasie,' 'geïntegreerde of multi-dissiplinêre benaderings' en 'interdissiplinêre samewerking' aan die orde van die dag is nie. Myns insiens moet hierdie nuwe aksente verwelkom word, aangesien 'n multi-dimensionele benadering nie net 'n modegril is nie, maar inderdaad 'n betekenisvolle bydrae tot 'n meer verantwoorde interaksie met ons wêreld lewer.

Dit is binne hierdie konteks dat die resente insigte van veral die kommunikasiekunde, teksteorieë, die sosiologie van kennis asook die wetenskapfilosofie (Rousseau 1986:65-88, 11-113, 87) die deurslaggewende belang van 'n lewens- en wêreldbeskouing vir die mens se interaksie met sy wêreld uitgewys het. Dit is te begrype dat daar tans 'n stortvloed van woorde is wat min of meer na dieselfde saak ('lewens- en wêreldbeskouing') verwys, byvoorbeeld 'myth' (Levi-Strauss), 'universal square' (Greimas), 'semantic universe' (Daniel Patte) binne die strukturalisme (Collins 1983:242-251); 'simbole,' 'metafore' en 'grondmetafore' binne die semiotiek en taalkunde (Eco 1979, Du Preez 1983:1-8); 'symbolic universe,' 'world,' 'recipe knowledge' en 'ideology' binne die kennissosiologie (Petersen 1985:53-65); 'epistemologie,' 'ultimate commitment' en 'paradigmas' binne die wetenskapsfilosofie (Van Huyssteen 1986:3-6).

Die gemene deler van al die teorieë wat hierdie veelkleurige metafore ten grondslag lê, is dat die mens se lewens- en wêreldbeskouing nie alleen 'n singewende en gedragsbepalende funksie het nie, maar gevolglik ook die werkverrigting en interafhanklikheid van die mensgemaakte strukture binne die makrokosmos en sy onderskeie mikrosfere, kan verklaar. Hieruit kan afgelei word dat 'n mens se lewens- en wêreldbeskouing of ideologie deurslaggewend is in die 'kommunikasie van lewensin.' Met twee toepassings sal volstaan word.

1.1.1 Eerstens 'n toepassing vanuit die kommunikasiekunde, taalkunde en teksteorieë. Die volgende skets uit professor Jannie Louw se 'Semantiek van die Nuwe-Testamentiese Grieks' (1976:122) is sekerlik al algemene kennis:

diepte-struktuur

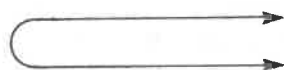
TEMA

vergestalting van die
tema deur gebruikmaking
van die taal en sy reëls

oppervlakte-struktuur

GESKREWE TEKS

wat die skrywer
in gedagte het

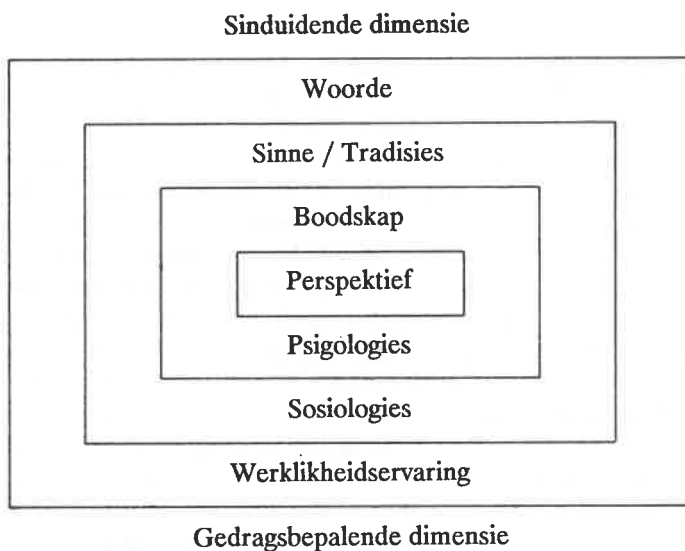

wat ons van die skrywer
se gedagtes het

Alhoewel Louw (1976:123) hierdie skets aangewend het om te illustreer dat 'n redevoering om een of ander wentelpunt of tema sentreer, kan dit ook aangewend word om te illustreer dat alle kommunikasie gebaseer is op 'n makro-intensie of

'tema' in terme van Louw se skets. Die kommunikator of sender het tog immers 'iets' wat hy verbaal of skriftelik wil oordra deur middel van taal. In hierdie verband het Steyn egter die belangrike opmerking gemaak dat 'n kommunikator dikwels sy mikro-intensie vergeet (voorbeeld of toepassings of presiese woorde). 'But to assume that the author also forgets his macro-intentions is hard to believe' (Steyn 1984:58). Makro-intensies het juis te make met die *'Weltbild'* (Grosse 1982:100-113), 'persepsie' (Kelley 1977:38) en 'existential referent' (Ricoeur), of te wel die 'lewens- en wêreldbeskouing' van die outeur of kommunikator.

Hierdie illustrasie vanuit die taalkunde bevestig doodgewoon dat alle kommunikasie (skriftelik of mondeling) ten diepste bepaal word deur die lewens- en wêreldbeskouing van die individu. Dit impliseer dat ons ganse bestaan perspektiwies of lewensbeskoulik georiënteer is. Vergelyk die volgende skets:

In die boonste helfte van hierdie skets word die perspektiwiese oriëntasie van skriftelike en mondelinge kommunikasie (d i sinduiding) geïllustreer. Elke woord wat 'n mens uiter of alle sinduiding in die algemeen, word bepaal deur die betrokke persoon se lewens- en wêreldbeskouing. Dit het nie alleen belangrike implikasies vir die hantering en verstaan van Bybelse tekste in die algemeen nie, maar ook vir die onderrig van die Bybel (as 'n sinduidende handeling) in die besonder.

Die onderste helfte van die skets toon aan hoe die gedrag van die mens deur sy lewensperspektief bepaal word. Dit bring ons by die tweede toepassing.

1.1.2 Die tweede toepassing sluit aan by die sosiologie van kennis en die insigte rakende die deurslaggewende belang van 'n persoon se 'simboliese universum' (lewens- en wêreldbeskouing) vir sy gedrag. Dit was veral Peter Berger en Thomas Luckman wat gewys het op die gedragbepalende krag van die 'primêre wêreld'

waarin die kind gebore word (Petersen 1985:53-65). Met 'primêre wêreld' word bedoel die wêreld wat aan die kind oorgedra word deur die waardes en norme van sy direkte meerderes (d w s sy ouers en familie). Hierdie waardes en norme is onderskeie simbole wat saam 'n simboliese universum vorm wat die gedrag van die kind bepaal. In 'n sekere sin is hierdie simbole 'resepte' of meestersimbole waarvolgens die kind optree. Benewens hierdie primêre sosialisering van die kind, onderskei hulle verder ook 'n sekondêre sosialisering waardeur die kind addisionele vaardighede aanleer, soos byvoorbeeld om te lees, te skryf en 'n beroep te beoefen. 'n Verdere onderskeiding verg egter ons aandag. Dit is die begrip 'hersosialisering' of 'bekering' in godsdienstige terme. Wanneer dit gebeur dat 'n persoon die simbole van sy primêre wêreld verruil vir 'n alternatiewe 'wêreld,' vra dit 'n lewensingrypende ommekeer (bekering) van die persoon. As ek die Bybel reg verstaan, is dit juis die goue draad wat ons dwarsdeur die Bybel aantref, naamlik die worsteling van die mens om hom te oriënteer aan God se 'alternatiewe' wêreld of simboliese universum.

Uit hierdie twee toepassings kan afgelei word dat dit moontlik is om verskillende stappe van meestersimbole te onderskei wat uiteraard verskillende sinuidende en gedragbepalende norme vir die betrokkenes sal inhou. Dit is dus moontlik dat verskillende meestersimbole vir verskillende mense of groepe deurslaggewend is, terwyl hulle weer sommige ander meestersimbole gemeen sal hê. Daarom is dit, myns insiens, verhelderend om te onderskei tussen 'n hiërargie van meestersimbole wat uiteindelik die onderskeie 'oriëntasiepunte' of 'kosmologiese perspektiewe' van die betrokkenes verraa. Die verhouding tussen 'kosmologiese perspektief' en 'meestersimbole' kan dus as volg omskryf word: 'Perspective represents the "ultimate referent" or "god" or "unquestionable presupposition" or "life-and-death issue" of the communicator which expresses itself in a set of more and less important master symbols (i.e. paradigms as means of comprehending experience and ordering people's lives and conduct)' (Rousseau 1986:404). Dit impliseer dat die kosmologiese perspektief die 'oriëntasiepunt' is van 'n stel meestersimbole, en is 'n nuttige onderskeiding binne die ongedifferensieerde begrip 'lewens- en wêreldbeskouing' en sy talle 'sinonieme' wat tans op die mark is.

Die implikasies van die voorafgaande toepassings en laasgenoemde onderskeid is veelseggend vir nadenke oor 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool. Indien die vak Bybelkunde getrou aan sy wese wil wees, sal hy hom primêr moet besig hou om die kind te hersosialiseer of voortdurend te oriënteer aan 'n Bybelse kosmologiese perspektief en meestersimbole. Daarsonder het Bybelkunde geen dinamiek hoegenaamd nie, en loop dit die gevaar om 'n Bybelsvreemde wêreld aan die kind oor te dra. Daarom is dit van belang om enersyds te bepaal watter kosmologiese perspektief en meestersimbole tans die huidige sisteem beheers (Van Huyssteen 1984:9-10) en, tweedens, watter kosmologiese perspektief en meestersimbole nodig is om uiteindelik te verseker dat ons 'n dinamiese en Bybelgetroue toekomsvisie as basis het. Voordat ons egter onder punt 2 'n baie oorsigtelike situasie-analise van Bybelkunde op skool gaan maak, kan met groot vrug 'n kort ekskursie gemaak word deur te kyk na 'n studie van J M du Preez (1983): "n Kommunikatiewe studie van geskrewe sekondêre onderrigmateriaal in Suid-Afrika."

1.2 'n Gevallestudie: Meestersimbole in sekondêre onderrigmateriaal van die RSA

Du Preez het die meestersimbole ondersoek, soos weerspieël in handboeke wat gedurende 1980-1981 op hoër skool gebruik is. Sy het veral gefokus op handboeke in vakke soos geskiedenis, aardrykskunde, sosiale studies en letterkunde wat by uitstek 'waarde-oordeel' georiënteerd is (Du Preez 1983:28-29).

In haar verhandeling onderskryf Du Preez (1983:5) die nou reeds interdisiplinêre aanvaarde stelreël dat die mens se meestersimbole van kardinale belang is vir sy gedrag: 'Deur die simbole waarmee geïdentifiseer word te beheer, kan die gedrag van die betrokke persone gemanipuleer word'. Hierdie meestersimbole wat deur die skool gekommunikeer en by die leerling geïnternaliseer word, is onvermydelik 'n versterking van die gemeenskap se meestersimbole (Du Preez 1983:9). Du Preez (1983:11) beskou dan ook die skool, net soos die ouers en familie, as 'n primêre sosialiseringagent (vgl die onderskeidinge van die kennissosiologie hierbo). Sy het in haar ondersoek twaalf basiese meestersimbole in hoërskool-handboeke geïdentifiseer (Du Preez 1983:160) wat by name uitdrukking gee aan 'n Christelik-nasionale lewensperspektief.

Perspektief: Christelik-nasionaal

Meestersimbole

1. *'n Onbevragekende legitimasie van gesag.*
2. *Blanke superioriteit teenoor swart agterlikheid.*
3. *Die Afrikaner het 'n spesiale verhouding met God.*
4. *Suid-Afrika behoort regmatig aan die Afrikaner.*
5. *Suid-Afrika as landbouland, die Afrikaner as landbouvolk.*
6. *Suid-Afrika as strawwe land.*
7. *Isolasionisme van Suid-Afrika en die Afrikaner.*
8. *Militêre krag en vernuf.*
9. *Die Afrikaner word bedreig.*
10. *Die buitewêreld se opinie jeens Suid-Afrika is belangrik.*
11. *Suid-Afrika is die leier in Afrika.*
12. *Die Afrikaner het 'n missie in Afrika.*

Wat die studie van Du Preez vir ons belangrik maak, is dat 'n Christelik-nasionale perspektief en meestersimbole onvermydelik ook in die Bybelkunde-klaskamer vir dekades die septer geswaai het. Alhoewel Christelik-nasionale onderwys sekerlik nie noodwendig negatief beoordeel hoef te word nie, het die praktyk getoon dat Christelikheid en nasionalisme as sinoniem ervaar is: 'Vir die ortodokse Afrikaner is daar geen konflik tussen die Christelike en nasionale eise nie. Hy sien hierdie twee

as een' (Du Preez 1983:24). Dit verklaar dan ook waarom die meestersimbole hoofsaaklik kom uit godsdienstige en politieke ordes. Daar moet beklemtoon word dat dit 'n internasionale verskynsel is (Du Preez 1983:19-21), en nie bedoel is om die Afrikaners in 'n swak lig te stel nie. Trouens, dit is juis tot hulle krediet dat 'Christelikheid' vir hulle fundamenteel was. Ons sal aanstons sien dat dit inderdaad ook die grootste, maar moontlik ook die laaste, bastion is waarvandaan die onderrig van die Bybel op skool nog 'n redelik omvattende kleim vir hom kan afsteek in die onderwys in Suid-Afrika.

Die punt wat ek hier wil maak, is egter dat die identifikasie van Christelikheid met nasionalisme die spreekwoordelike vlieg in die salf is. Du Preez toon aan dat bogenoemde perspektief en meestersimbole, vanuit verskillende hoeke beoordeel, inderdaad verantwoordelik gehou kan word vir die wantoestande wat intussen geëskaleer het tot 'n 'noodtoestand' in die makro- en mikrosfere van die Suid-Afrikaanse samelewing.

Onlangs die feit dat Du Preez se analise van meestersimbole in skoolhandboeke bevraagteken sou kon word, omdat dit nie daarmee rekening hou dat hierdie simbole nie staties en klakkeloos deur onderwysers oorgedra is aan hulle leerlinge nie, is daar voldoende kruiskontroles dat juis hierdie meestersimbole dominant is in die Suid-Afrikaanse makrokosmos. Die 'regse swaai' in die 1987-verkiesing van die blanke Volksraad bevestig dat 'nasionaalisme' nog steeds die dominante lewensperspektief is, hoewel daar baie duidelike tekens is dat daar 'n groeiende groep Suid-Afrikaners is wat dit nie meer interpreteer in die argaïese konsepte soos Du Preez dit in die skoolhandboeke geïdentifiseer het nie.

Vervolgens probeer skrywer om aan te toon dat die instandhouding en onbevraagtekende aanvaarding van hierdie perspektief in die afgelope paar dekades te verklaar is vanuit die interessante verskynsel dat die Christelik-nasionale lewensperspektief bedmaats gevind het in die 'logies-positivistiese' en 'Bybels-fundamentalistiese' perspektiewe. Vervolgens kan gekyk word hoe hierdie kombinasie van lewensperspektiewe die onderrig van die Bybel op skool geïnfiltreer het.

2. Die 'noodtoestand' in die huidige sisteem van die onderrig van die Bybel op skool: 'n profiel

2.1 Die Christelik-nasionale onderwysbeleid

Alhoewel, soos reeds genoem, die beginsel van 'n Christelik-nasionale onderwysbeleid in sigself nie noodwendig wrange vrugte hoef te dra nie, blyk dit asof die moontlikheid van wrange vrugte deur onderwys-beleidmakers nie alleen nie voorsien is nie, maar ook nie gekeer kon word nie. Slegs Du Preez se eerste drie meestersimbole word bespreek as illustrasie vir die betoog.

2.1.1 Die meestersimbool van 'n onbevraagtekende legitimasie van gesag' druis nie alleen teen demokratiese beginsels in nie (Du Preez 1983: 162), maar sou, in Bybelse terme, kon lei tot die verafgoding van 'n politieke figuur of posisie (bv dié van die

eerste minister of staatspresident) of van 'n betrokke politieke party en sy ideologie. Du Preez (1983:162) vind in haar studie dat dit inderdaad die geval is: 'Kritiek op 'n leier of 'n regering is gelykstaande aan verraad.' Volgens die CNO-beleid moet die burger bereid wees om die beleid van die owerheid in alle omstandighede (selfs met die wapen) teen die aanvalle van sy vyande te verdedig (Du Preez 1983:162). Indien so 'n onderrigbeleid die septer sou swaai in die Bybelkunde-klaskamer (soos die meeste skoliere wat in die afgelope dekades op die skoolbanke gesit het, sou kon getuig), is dit duidelik dat daar weinig oordrag van die 'andersheid' van die Bybelse perspektief en meestersimbole tereg sou kom. Die identifisering van Christelike en nasionale belange verklaar ook hoekom ons vir dekades totaal en al onkrities teenoor die owerheid van die dag kon staan. Dit is maar eers in die laaste agt jaar (ná die sogenaamde Inligtingskandaal en die skeuring in die Nasionale Party) dat daar 'n kritiese ingesteldheid in veral Afrikaner-geledere ontstaan het.

Hierdie onkritiese houding is gerugsteun deur 'n positivisme wat aanvaar het dat daar maar net 'een waarheid' en derhalwe net een politieke oplossing (naamlik 'apartheid') vir Suid-Afrika is. In aansluiting hierby het 'n fundamentalisme - waarin die Bybel uiters onverantwoordelik gebruik is om feitlik al die Christelik-nasionale meestersimbole, soos deur Du Preez geïdentifiseer, met Skrifbewyse te legitimeer - 'n deurslaggewende rol gespeel (Du Preez 1983:161). Die kritieklose onderwerping aan gesag is dikwels gemotiveer deur 'n kontekslose aanhaal van Romeine 13:1-8.

2.1.2 Die meestersimbole waarin die Afrikaner as die 'binne-groep' en die swartes as die 'buite-groep' getipeer word, is volgens Du Preez (1983:162-163) 'n simptoom van 'n ingebore haat (miskien eerder 'aversie'? - JaRo) van die mens teenoor sy medemens. Sekere rigiede steriotipes tipeer of veralgemeen dan ook die Afrikaner gewoonlik as verhewe en superieur, en die nie-blankes as deurgaans lui, onbetroubaar en onchristelik: 'Dit is natuurlik 'n refleksie van die kleurvooroordele wat diepgewortel is in vele blankes dwarsoor die wêreld, maar veral in Suid-Afrika' (Du Preez 1983:164). Dit is gekondoneer deur te verwys daarna dat God mense verordineer het tot die geslag van Gam wat vervloek is tot houthakkers en waterdraers, waarteenoor die blanke (en by name die Afrikaner) God se uitverkorenes is wat 'n missie in Afrika het. In 1983 oordeel Du Preez (1983:165) reeds dat, in terme van Allport se vyf stappe van die progressiewe verloop van haat (d i bespreking van haat; vermyding; diskriminasie; fisieke aanval en eksterminasie), die heersende meestersimbole in die skoolhandboeke gevaarlik naby beweeg aan die vierde stadium (d w s fisieke aanval).

Weer eens is die invloed van die positivisme onmiskenbaar geleë in die feit dat hierdie waarde-oordeel oor blankes as superieur en nie-blankes as agterlik, kritiekloos aanvaar is as 'evangelie,' asof die waarheid enkelvoudig en veralgemenend is. Binne hierdie milieu het die Bybel op fundamentalistiese wyse as legitimasie vir nasionalisme en die regverdiging van apartheid gedien. Dit het ook inderdaad dikwels gebeur dat die Bybelklas die geleentheid was om 'politiek' en 'sport' (wat vir ons in elk geval onskeibaar is) te praat. Die gevolg was dat die kosmologiese perspektief en meestersimbole wat vir dekades aan meer as een geslag kinders oorgedra is, eerder nasionaal as Christelik was - of érger nog - dikwels

aangebied is asof dit dieselfde is. Hierdie verskynsel het ook die heersende praktyk in verskeie kerke in Suid-Afrika geword (Smit 1985:52-61).

2.1.3 Du Preez (1983:165-168) se bespreking van die derde meestersimbool, naamlik 'die Afrikaner het 'n spesiale verhouding met God,' is fassinerende leesstof. Hieruit blyk: 'Die Afrikaner se godsdiens is die Calvinisme wat in die Judaïsme en die Christendom anker' (Du Preez 1983:165). Dit verklaar waarom diegene onder die Afrikaners wat ook oortuigde Christene is, so maklik kon identifiseer met die godsdienstige meestersimbole van die Afrikaner: uitverkorenheid en eksklusiwiteit; gehoorsaamheid aan God, selfs al kos dit lyding (soos Christus); arbeidsaamheid in God se koninkryk; tugtiging deur swaarkry (veral deur swartmense en Britte); eksodus (Groot Trek); verbond (geloofte); tempel (monument); geen vermenging met heidene (nie-Afrikaners, maar veral anderskleuriges); leiers is deur God geroep; heidene moet gekersten word; Sabbatsheiliging (vgl stryd teen Sondagsport); God sal die oorwinning gee; en so meer. Die verleidelikheid van so 'n stel 'Bybelse' meestersimbole het egter vele Christene onder die Afrikaners deur middel van 'n fundamentalistiese Skrifgebruik verblind, sodat Christelikheid en nasionalisme een en dieselfde geword het.

Hiermee is die noodsaaklikheid geïllustreer om die oriëntasiepunt (kosmologiese perspektief), wat 'n stel meestersimbole ten grondslag lê, te identifiseer. Ons het nie raakgesien dat die kosmologiese perspektief van die Bybel verruil is vir 'n Afrikaner-nasionalistiese perspektief nie. 'Afrikanerskap' het die eksklusiewe verhoudingsbasis ('verklaringsbeginsel' - Smit 1985:58) geword vir die mens se verhouding tot God, en is dienooreenkomstig die oriëntasiepunt van al bogenoemde 'Bybelse' meestersimbole. Daarmee is die 'Christologiese' oriëntasiepunt grootliks uitgerangeer; soveel so, dat anderskleurige en nie-Calvinistiese Christene (Engelstalige kerke en by name die Rooms-Katolieke), nog deur talle Afrikaners as vyande gesien word. 'Die godsdiens wat die blanke groep as die uitverkore volk van God uitsonder, het weer eens die resultaat dat die bevolkingsgroepe in Suid-Afrika verdeel is' (Du Preez 1983:168; vgl Lategan 1982:53 en Smit 1985:59). Meer nog, vir die Christendom self het dit selfverdelende en selfvernietigende implikasies ingehou.

Dit wil dus voorkom of ons in die evaluering van die heersende visie of perspektief wat skoolonderrig ten grondslag gelê het (in elk geval minstens tot die vroeë tagtigerjare van hierdie eeu), moontlik die probleem vir ons 'noodtoestand' op mikrovlak (d w s Bybelonderrig), geïdentifiseer het. Hoewel Du Preez se studie gedateer is, in die sin dat sy die heersende meestersimbole in die skoolhandboeke etimologies geaktualiseer het (wat ook verklaar waarom die meestersimbole argaïes voorkom), neem dit nie die feit weg dat die 'nasionalistiese' lewensperspektief op 'n baie dinamiese wyse vir dekades dominant gebly het in die Suid-Afrikaanse samelewing nie. In hierdie verband hoef ons maar net te dink aan die onbestrede bewind van die Nasionale party vir veertig jaar, asook die stempatroon van die individuele kiesers in die onlangse verkiesing, waar die regse stem (wat verkramp nasionalisties is) tesame met die meerderheid-stem van die regerende party (wat wissel van 'n konserwatiewe tot 'n liberale nasionalisme) 'n absoluut oorweldigende meerderheid van die blanke samelewing verteenwoordig.

Die waarde van Du Preez se studie is, myns insiens, daarin geleë dat dit aantoon hoedat 'n samelewing en sy mikrosfere met 'n bepaalde stel meestersimbole geïnfiltreer en gemanipuleer kan word. So het 'nasionanisme', saam met sy stel meestersimbole, dikwels ongemerk en onvermydelik die dinamiek en hartaar van Bybelonderrig op skole ondergrawe, deurdat dit die Bybelse kosmologiese perspektief en meestersimbole genasionaliseer het. Alhoewel niemand sou kon ontken dat nasionalisme sekerlik ook goeie vrugte kan dra en gedra het nie (veral om 'n toekomsvisie en gevoel van eie waarde vir onderdrukte minderheidsgroepe daar te stel), is dit opvallend dat dit ook op makrovlak (sosio-ekonomies en polities) verantwoordelik is vir die landwye 'noodtoestand' en botsing tussen wit en swart nasionalisme. Du Preez konkludeer (1983:169-170): 'Die verdeling van grondgebied en politieke mag is vandag nog 'n probleem en die meestersimbool wat die ondersoek in hierdie verband uitgewys het, sal nie bevorderlik wees ten opsigte van die verdraagsaamheid en skepping van lewensruimte vir die ander volksgroepe nie'. Dit blyk dus dat die wesenlike probleem van enige nasionalisme geleë is in die verskynsel dat dit dikwels op die lang duur in 'n monster verander wat sy voortbestaan slegs 'ten koste van ander mense en groepe' kan waarborg. Dit word bevestig deurdat swart nasionalisme tans swart onderwys op soortgelyke wyse manipuleer vir eie gewin.

Ons het verder in die bespreking van al drie bogenoemde meestersimbole gesien dat die positivisme en die fundamentalisme 'n belangrike rol gespeel het om die Christelik-nasionale lewensperspektief te rugsteun. Daarom sou ek wou konkludeer dat die kombinasie van nasionalistiese, positivistiese en fundamentalistiese perspektiewe uitgedruk in terme van Christelike meestersimbole, primêr verantwoordelik is vir die Suid-Afrikaanse noodtoestand op makro- en mikrovlak. Dit is begryplik dat hierdie heersende lewens- en wêreldbeskouing die afgelope paar dekades sy stempel deeglik in die onderrig van die Bybel op skool sou afdruk - veral omdat Bybelonderrig aan alle onderwysers toevertrou is, ongeag hulle vakkwalifikasie of hulle Christelike geloofsverbondenheid en -oortuigings. Daarom is dit sekerlik nie onvanpas om hulde te bring aan vele onderwysers wat die fundamentele andersheid van die Christelike perspektief en meestersimbole, ten spyte van hierdie geestesklimaat, met entoesiasme en integriteit in die klaskamer oorgedra het nie.

Hierdie perspektiewe het egter ook 'n invloed gehad op die inkleding van die kurrikulum as sodanig (vgl 2.2), asook die hermeneutiek wat Bybelonderrig as grondslag gelê het (vgl 2.3).

2.2 Die Bybelkunde-kurrikulum en vakaanbieding

Vervolgens word gewys op knelpunte in die kurrikulum wat moontlik kontraproduktief sou wees vir die toekoms van die onderrig van die Bybel op skool. Weer eens word dit beoordeel vanuit die vertrekpunt dat Bybelonderrig se primêre doel is om 'n Bybelse lewensperspektief en meestersimbole aan die kind oor te dra.

2.2.1 Ons het reeds die grootste enkele knelpunt (miskien sou die woord 'kettery' in hierdie verband dalk meer gepas wees) uitgewys as die onderrig van die Bybel op skool vanuit 'n Bybelsvreemde lewensperspektief (bv nasionalisme, kapitalisme, sosialisme of kommunisme). Dit sal altyd 'n wesenlike gevaar bly, solank die onderrig van die Bybel aan ongekeurde en ontoegeruste onderwysers toevertrou word.

2.2.2 Hoewel die huidige leerplanne tog in 'n groot mate tematies-georden daar uitsien en met doelwitformuleringe voorsien is, leen die sillabusse hulle tot 'n versnippering van leerinhoudes sowel as 'n oorvol leerplan (Swanepoel 1982:40). So sou dit kon gebeur dat 'n mens wel kon hou by die leerplan sonder om die Bybelse lewensperspektief by die kind uit te bring. Soos in die aanbevelings vir 'n 'Kernleerplan vir Bybelkunde aan Suider-Afrikaanse Universiteite' (1983:2), is dit van kardinale belang dat kennis aan die leerling (net soos vir studente) geïntegreer en in samehang oorgedra word.

2.2.3 Die verhouding tussen Bybelkunde en Bybelonderrig sal uitgeklaar moet word. Ons kan enersyds eerder klaarkom sonder 'n verpligte, afgewaterde en afgeskepte Bybelonderrig, maar andersyds nie bekostig om leerlinge te verloor vanweë 'n oorbelade en dikwels perspektieflose Bybelkunde-leerplan nie (Swanepoel 1985:16-17).

2.2.4 Die skeiding tussen Bybelonderrig op skool en die kategetiese van die kerk is kontraproduktief. Aan die een kant lei dit tot onnodige duplisering van leerstof (Lategan 1982:50-51; Goliath 1984:23; Swanepoel 1985:16-17), terwyl dit andersyds lei tot die skeiding van leer en lewe, asof die skool net 'n leerfunksie, en die kerk net 'n toepassingsfunksie het (Higgs 1984:45-55).

2.2.5 'n Laaste knelpunt is die ongedifferensieerde hantering en uitleg van die Bybel. Nie alleen hou dit die kind onselfstandig in sy of haar hantering van die Skrif nie, dit leer die kind 'n fundamentalisties-onverantwoorde en goedkoop omgang met die Skrif aan (Goliath 1984:27-32). Net soos vir die Bybelkunde-student op universiteit (vgl Kernleerplan 1983:2-5), sal Bybelonderrig op skool 'n balans moet handhaaf tussen inleiding, Skrifuitleg, agtergrond en Bybelse geskiedenis, wat op 'n glyksaal progressief meer probleemoplossend as informatief aangebied sal word, en uiteindelik vir die leerling 'n greep op die vak sal gee.

Waarskynlik is die rede vir hierdie basiese knelpunte wat die huidige kurrikulum bepaal, nou verwant aan 'n bepaalde hermeneutiek wat die onderrig van die Bybel ten grondslag lê. Dit is dan ook die laaste probleemveld wat aangesny word.

2.3 Die hermeneuse

Die vertrekpunt, dat Bybelonderrig gemoeid is met die skepping van lewensin vanuit 'n 'Bybelse' perspektief en meestersimbole, het noodwendig hermeneutiese implikasies. Uiteraard sal ons teorieë oor hoe die Bybel verstaan moet word (d i 'hermeneutiek') 'n invloed uitoefen op die beoefening van die vak. Uit bogenoemde manifestasies van die probleme en slaggate in die huidige onderrigsisteem van Bybelkunde op skool, kan ons konkludeer dat die heersende hermeneutiese

vertrekpunte enersyds in die kloue van 'n positivistiese waarheidskonsep is en, andersyds, 'n gebrek aan 'n geïntegreerde benadering vertoon.

2.3.1 Die konklusie, dat die verstaan en vertolking van die Bybel op skool in die kloue van die positivistiese waarheidskonsep is, kan duidelik gesien word in die aanwending van die Bybel vir 'n kritiklose aanvaarding van gesag; die identifisering van 'nasionisme' as die lewensleutel ('ultimate referent'), of kosmologiese perspektief; die fundamentalistiese gebuig van Bybelse meestersimbole om hierdie diepste waarheid (d w s nasionalisme) probleemloos te legitimeer; klem op objektiewe kennisoordrag wat onder meer aanleiding kan gee tot die versnippering van leer materiaal, 'n oorbelade kurrikulum en 'n afgewaterde asook kontekslose vak; die skeiding van objektiewe kennisoordrag en subjektiewe beleving; en laastens 'n fundamentalistiese (d w s 'n ongedifferensieerde) Skrifgebruik. Wat al hierdie manifestasies gemeen het, is 'n persepsie dat die waarheid objektief, eenduidig en eenvoudig is. Onder punt 1.1 het ons gesien dat verskillende en uiteenlopende wetenskapsdissiplines deesdae juis beklemtoon dat ons wêreld kompleks en geïntegreer is.

2.3.2 Daarom is die gebrek aan 'n geïntegreerde benadering net die keersy van 'n positivistiese muntstuk. Dit blyk duidelik uit die naïwiteit om te glo dat gesag 'altyd' reg optree; dat die Afrikaners 'Christene' (of 'nasionaliste') is; dat God net aan die Afrikaner se kant is; dat God se wil klakkeloos uit die Bybel afgelees kan word; dat alles in die Bybel op een vlak is; die ignorering van die totaliteit van die mens, asook die ontkenning van die multi-dimensionaliteit van werklikheidsverskynsels.

Aan die ander kant het 'n verantwoorde hermeneutiek die potensiaal om 'n gesonde basis en dinamiese toekomsvisie vir Bybelkunde as skoolvak daar te stel. Om dit te verwezenlik; staan ons uiteraard voor die uitdaging om die insigte van die kommunikasiekunde en ander dissiplines te integreer met 'n Bybelse perspektief en meestersimbole wat as basis sou kon dien vir 'n toekomsvisie rakende die onderrig van die Bybel op skool, enersyds, asook ons toerusting van Bybelkundiges, andersyds.

3. Uitdaging: 'n toekomsvisie gegrond op die kommunikasie (oordrag) van die Bybel se kosmologiese perspektief aan ons kinders

Dit is nie alleen sinloos om te probeer bepaal of ons 'noodtoestand' die gevolg is van voorbedagte en demoniese beplanning van ons volksleiers in die verlede nie, dit is ook bo die mens se vermoëns om ander se diepste intensies te beoordeel. Insgelyks is dit vrugtelos om die oorsake van die probleme van Bybelonderrig op skool voor iemand se deur te lê. Die uitdaging is eerder of ons 'n toekomsvisie kan daarstel wat ons kan begeester om van Bybelkunde 'n dinamiese en onontbeerlike vak op skool te maak. Ons sou veel meer baat om dankbaar voort te bou op die vaste fundamente wat daar wel in die verlede gelê is, asook die talryke geleenthede te benut wat ons voorgangers vir ons nagelaat het. So, byvoorbeeld, sit ons tans nog in die posisie dat Bybelonderrig, in terme van die CNO-beleid, verpligtend is. Nie een van ons weet hoe lank dit nog die *status quo* sal wees nie. Daarom is die uitdaging dat die onderrig

van die Bybel op skool op so 'n vlak geplaas sal word dat Bybelkunde sy sout werd sal wees as 'n 'onontbeerlike' vak. Op die ou end sou dit dan ook nie saak maak of dit, soos tans, weens owerheidsweë verpligtend is en of dit, weens ouer- en leerlingaanvraag, as 'noodsaaklik' beskou word nie. Volgens die RGN-onderzoek na Tussengroepverhoudinge, beskou 78% van alle inwoners in Suid-Afrika hulle as Christene (Lategan 1986:3). Hierdie gegewe bevestig dat Bybelkundiges nog die geleentheid het om 'n beslissende rol op skool- en samelewingsvlak te speel. Uit die betoog tot dusver het dit egter geblyk dat daar twee basiese vereistes is waaraan ons toekomsvisie sal moet voldoen, naamlik die vereistes van 'n multi-dimensionele benadering (vgl 3.1), enersyds, wat aan 'n Bybelse perspektief en meestersimbole georiënteer is (vgl 3.2), andersyds.

3.1 Die vereiste van 'n multi-dimensionele benadering as vertrekpunt vir 'n dinamiese toekomsvisie

Die noodsaaklikheid van 'n multi-dimensionele benadering tot die wêreld waarin ons leef, word nie alleen deur buite-Bybelse wetenskapdissiplines bevestig nie, maar by name ook deur die eie aard van die Bybelse geskrifte self (Rousseau 1986:70-74), 1985b:97-99). Ons het in die verlede te dikwels in die slaggetrap om in ons Skrifuitleg net op een bepaalde dimensie te fokus, asof die Bybel eendimensioneel is (Rousseau 1986:19-24). So was daar byvoorbeeld 'n stadium in die navorsing dat die teologiese inhoud van die Bybel primêr was - veral in die Middeleeue. Na die Reformasie en die Verligting was dit weer die 'antiekheid' van die Bybel wat oorbeklemtoon is, terwyl die klem in die tweede helfte van die twintigste eeu veral op die statiese struktuur van die Bybel as 'n taalverskynsel geplaas is. Die onderskeie oorbeklemtonings van hierdie drie benaderings het tot bepaalde uitwasse aanleiding gegee (Plett 1975:52). Die teologiese benadering het die Bybel dikwels fundamentalisties hanteer as 'n bundel tydlose waarhede, sonder om die anderse omstandighede van die Bybelse wêreld en die metaforiese aard van taal te verdiskonteer. Die historiese benadering het die Bybel gedegradeer tot maar net nog 'n ou boek wat weersprekend en irrelevant is. Die taalkundige benadering was weer so met strukture gefassineer dat dit die oudheid van hierdie geskrifte sowel as die eksistensiële waarde daarvan onderbeklemtoon het.

Die multi-dimensionele aard van die Bybel kan vergelyk word met Rubic se kubus wat slegs opgelos kan word indien al die blokkies en al die vlakke in 'n bepaalde kronologiese orde gedraai en georden word (Rousseau 1986:70-74). Vir die Bybel om geslaag te kommunikeer, moet 'n mens ook rekenskap gee van die sintaktiese, semantiese en pragmatiese *modi* in die intratekstuele, historiese en metatekstuele dimensies van skriftelike kommunikasie. Hoewel dit op die oog af baie ingewikkeld lyk, kan 'n mens dit maklik vereenvoudig in 'n leesprosedure vir lidmate en kinders (Rousseau 1986:423-424; Mouton 1987:33). Dit is egter 'n referaat op sigself, en ons sal dus moet volstaan met hierdie enkele opmerkings in hierdie verband.

Die punt wat ek wil maak, is dat die eie aard van die Bybel as 'n bundel tekste van ons 'n multi-dimensionele en geïntegreerde benadering vra. Die wese van die Bybel self getuig van 'n meerduidigheid en situasiegebondenheid met betrekking tot die

verskillende ontvangers en hulle lewensomstandighede. Paulus se positiewe uitsprake oor die owerheid kan tog nie in dieselfde asem genoem word as die uiters negatiewe oordeel van die boek Openbaring met betrekking tot die owerheid nie. Aan die ander kant sal 'n historistiese degradering van die Bybel tot 'n ou en irrelevante geskrif ook vermy moet word.

Dus word ons uitgedaag om ons toekomsvisie te bou op 'n Bybelse lewensperspektief en meestersimbole wat, enersyds, reg sal laat geskied aan die multi-dimensionaliteit en meerduidigheid van die Bybel en, andersyds, ook aan die werklikheid waarin ons leef. So 'n multi-dimensionele en perspektiewiese benadering sal ons bedag daarop maak om sekere slaggate te vermy.

* Dit sal die onderwysers daarvan bewaar om tekste fundamentalisties en positivisties aan te haal en uit te lê (vgl 2.2.5). In hierdie verband is gevind dat voorgraadse studente in staat is om die basiese eksegetiese en hermeneutiese gereedskap effektief te hanteer. Op derdejaarsvlak is gevind dat studente inderdaad die meeste leraars sal beskaam met hulle vaardigheid en gediffensiëerdheid in die hantering van die Bybel. Daarom is dit my oortuiging dat die onderrig van die Bybel op skool (net soos op universiteit) nie kwalitatief te onderskei is van die teologie nie, maar slegs kwantitatief en funksioneel (Van Huyssteen 1984:11-12).

* Verder sal 'n multi-dimensionele benadering ons dwing om die kind in die totaliteit van sy leer en lewe in die skool aan te spreek, en nie bloot op positivistiese wyse sogenaamde objektiewe Bybelse feitemateriaal aan hom oor te dra nie (vgl 2.2.4). So 'n benadering is nie alleen wetenskapsfilosofies te verantwoord nie, maar dit is ook noodsaaklik indien Bybelkunde 'n vormende en singewende vak wil wees (Van Huyssteen 1984:9-10; Higgs 1984:45-55). Sinvolle oorlegpleging en sinchronisasie met veral die CSV, maar ook kerke in die algemeen, kan daartoe bydra dat leer en lewe bymekaar gebring word. Die ervaring by die Universiteit van Port Elizabeth is dat die meerderheid van die studente inderdaad verwag dat die vak Bybelkunde hulle lewens 'eksistensiële' moet verryk, en dat die informatiewe en akademiese sy hiertoe moet bydra. Daar is in die laaste jaar of twee probeer om aan hierdie versoek te voldoen. Dit het uiters positiewe resultate opgelewer in terme van dosent-student-relasies, en uitgesproke waardering van die studente se kant.

* Uit bogenoemde eise blyk dit dat gesaghebbende instansies wat seggenskap het oor die onderrig van die Bybel op skool, nie langer mag duld dat ontoegeruste onderwysers met Bybelonderrig toevertrou sal word nie (vgl 2.2.1). Daar is al te veel skade gedoen (Swanepoel 1982:38; Goliath 1984:24; Kemp 1984:56-66). 'n Multi-dimensionele en hermeneuties-eksegeties verantwoorde hantering van die Skrif wat leerlinge kan opvoed tot 'n verantwoorde, eksistensiële en probleemoplossende hantering van die Skrif, stel hoë eise aan die betrokke leerkrage. Daarom sal veel meer bereik kan word deur te eis dat Bybelkunde op skool as opsionele eksamenvak ingestel word, met 'n spesialis wat die pos beklee. Bybelonderrig (vgl 2.2.3) kan vervang word met 'n verpligte maandelikse godsdiensterperiode wat deur die vakspecialis of genooide spreker professioneel voorberei en aangebied word.

Ten slotte word aangetoon dat die vereiste en bogenoemde implikasies van 'n multi-dimensionele benadering nie alleen gegrond is in die aard van die Bybel nie, maar in

die besonder ook in die kosmologiese perspektief wat die Bybel ten grondslag lê. Dit bring ons dan by die tweede vereiste vir 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool.

3.2 Die vereiste van 'n Bybelse perspektief en meestersimbole as 'n allesbepalende oriëntasie vir 'n dinamiese toekomsvisie

Daar is reeds uitvoerig daarby stilgestaan dat kommunikasie perspektiwies is (vgl 1.1). Dit impliseer dat 'inter'-kommunikasie ten diepste 'n kosmologiese stryd tussen perspektiewe is - tussen dié van die kommunikator (soos dit ook vergestalt is in die Bybelse geskrifte) en dié van die ontvangers (hetsy primêre of sekondêre lesers) (Rousseau 1985:412-422). Dit beteken dat ons lees van die Bybel en dosering van die Bybel perspektiwies georiënteer is. Dus moet ons telkens vanuit die Bybel (as die oorsprongsdokumente van die Christendom) ons, enersyds, identifiseer met die Bybelse perspektief en meestersimbole en, andersyds, ons laat vervreem van ons eie ideologiese en persoonlike grondoortuiging (Van Huyssteen 1984:17-18).

As die Bybel reg verstaan word, was Jesus Christus se perspektief op die Ou-Testamentiese getuienis omtrent God en mens van só 'n deurslaggewende betekenis dat dit die ganse kosmos en die wêreldgeskiedenis in twee verdeel het - in die tyd voor Christus en die tyd na Christus. Daarom is die 'Bybelse' kosmologiese perspektief teologies en Christologies georiënteer. Vanuit die Ou Testament word bely dat God, die Gans Andere, nie alleen betrokke is by die mens in sy totale werklikheid nie, maar ook sin gee aan die mens en sy ganse bestaan. In die Nuwe Testament word dit Christologies uitgedruk in die kruis en opstanding van Jesus Christus, die Here. Dit was Jesus se kosmologiese perspektief en meestersimbole wat selfs in 'n oënskynlike sinlose en onregverdige kruisdood, sin kon vind deurdat Hy God as sy 'liefdevolle Vader' geken het en die oordeel in God, die 'regverdige Regter', se hande gelaat het.

So het die vroeë Christene dan die diepste lewensin gevind in die voorbeeld van hul Meester om sodoende hulle ganse lewens Christologies te oriënteer sodat niks, maar niks - geen mens, geen owerheid, geen politieke drukgroep, geen filosofie, geen omstandigheid (of dit nou die hoogste vreugde of die diepste smart en verlatenheid was) - hulle van God, die enigste ware Singewer, sou kon vervreem nie. Hierdie perspektief vereis ook noodwendig dat die multidimensionaliteit en veelkleurigheid van God se skepping, enersyds, eerbiedig moet word (vgl 3.1) en, andersyds, ten opsigte van God, die Skepper, gerelativeer moet word (vgl 3.2). Dit is die kosmologiese perspektief waartoe die kind in die Bybelklas georiënteer moet word. Hierdie alternatiewe wêreld- en lewensperspektief druis meer as dikwels teen die primêre wêreld van die ongelowige of godsdienstig misleide kind in, en vra dus om 'n hersosialisering of bekering.

Die oordra van hierdie kosmologiese perspektief behoort, myns insiens, ten grondslag te lê aan 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool. Daarmee saam moet dit die Christelike perspektief en meestersimbole van onvoorwaardelike

liefde tot God en medemens, die soeke na God se koninkryk van geregtigheid en vrede aan die kind oordra.

* Wanneer die oordrag van hierdie kosmologiese perspektief en meestersimbole ons primêre visie is, sal dit ons daarvan vrywaar om positivisties te verval in vervelige feitemateriaal (vgl 2.2.2) en om slegs die kognitiewe dimensie van die kind aan te spreek (vgl 2.2.4). Immers, hierdie Christologiese perspektief en meestersimbole wil sinduidend en gedragsbepalend wees om uiteindelik die kind uit te daag om op mikro- en makrovlak van die Suid-Afrikaanse samelewing 'n navolger en getuie van Jesus Christus te wees.

* Verder sal 'n toekomsvisie wat sinduidend en gedragsbepalend wil wees, die Bybelkunde-leerplan voortdurend moet oriënteer aan die Bybelse kosmologiese perspektief en meestersimbole. Hierdie benadering moet nie verwar word met selektiewe Skrifgebruik of fundamentalisme nie (vgl Goliath 1984:30-31 se betoog in hierdie verband), maar die verdiskontering daarvan dat alle kommunikasie en resepsie 'perspektiwies' is. Enersyds sal dit verhoed dat Bybelkundiges hulle vak konteksloos sal versnipper (vgl 2.2.2). Andersyds sal dit verseker dat hulle sal poog om die wesenlike van die Christelike geloofsverbondenheid aan die kind sal probeer kommunikeer. Verder dwing dit onderwyser sowel as leerling om hulle eie kosmologiese perspektiewe te bevrage teken en in dialoog te laat tree met dié van die Bybelskrywers (Rousseau 1986:412-424). Ook in hierdie verband het dosente by die UPE ervaar dat die aanbieding van die onderskeie vakke (nagraads en voorgraads) in doseerblokke van nege akademiese weke konstruktief hiertoe bydra. Hierdie blokke, wat ook sentreer om 'n tematische indeling van die leerstof en die betrokke subdissiplines, bied 'n geheelbeeld en eenheid aan die student wat hom nie alleen 'n greep op die vak gee nie, maar ook eksistensiële prikkel en sy simboliese universum verryk en bevrage teken.

Die paradoks van die kruis sal die onderwyser bevry om politieke (hetsy apartheid, of integrasie, of wat dit ook al mag wees), ekonomiese (hetsy kapitalisme, of sosialisme) en geografiese (hetsy die platteland, of die stad) bestelle te verhef tot die diepste sin van die lewe (vgl 2.2.1). Trouens, hy sal die alternatiewe wêreld van God se ryk voorhou wat van gelowige kinders 'die sout van die aarde' sal maak om uiteindelik 'n bydrae te maak om ons landwye 'noodtoestand' te ontloot. Sodoende kan die Bybelse perspektief die Afrikaner-nasionalistiese, selfverheffende, verdelende en platteland-verafgodende meestersimbole relatiewer (Du Preez 1983:170-172; Goliath 1984:35) en lewensin gee aan 'n kosmopolitiese, veelrassige en verstedelike Suid-Afrika. Daarom is 'n Bybelse toekomsvisie nóg konformerend, nóg revolusionêr, maar altyd oriënterend en singewend vanuit 'n Bybelse kosmologiese perspektief en meestersimbole. Die noodsaaklikheid van hierdie toekomsvisie om swart nasionalisme in swart skole te ontloot is ewe relevant: sommige bruin en swart kerkleiers trap op die oomblik in dieselfde slagysters van 'n onverbiddele roekelose wyse wat in die lig van die getalle-oormag in 'n katastrofe kan eindig (Fourie 1986).

* Wanneer 'n Christologiese perspektief die dinamiek is van die onderrig van die Bybel op skool, hoef dit nie meer ononderhandelbaar te wees hoe die skoolsisteen

in Suid-Afrika in die toekoms daar sal uitsien nie. By die UPE het ons die afgelope drie jaar die voorreg gehad om 'n stukkie hemel op aarde te kon sien, deurdat ons 'n nagraadse klas van wit, swart en bruin studente: - Nederduits-gereformeerdes, Apostole, Katolieke, 'n Morawiër, 'n Adventis, Presbiteriane en Anglikane - kon beleef wat in 'n hoogs verrykende kombinasie van verskeidenheid, eenheid en liefde kon saamwerk. Daarom is dit die oortuiging dat 'n toekomsvisie vir die onderrig van die Bybel op skool, ongeag die politieke en onderrigbedelings, altyd dinamies kan wees en bly indien ons 'n Bybelse perspektief en meestersimbole verkondig. Die onderrig van die Bybel kan dan uiteraard 'n sleutelrol speel om Christene van verskillende denominasies en volkere bymekaar te bring, en as 'n getuie en model te dien vir 'n verskeurde samelewing. Dit is die eis en uitdaging van die Bybelse meestersimbole, ongeag die onderwys- en staatsbestel op 'n gegewe oomblik.

Ten diepste moet die onderrig van die Bybel op skool kinders hersosialiseer om sinduidende en sinskeppende Christene te wees wat alles - maar alles - in terme van 'n Bybelse kosmologiese perspektief en meestersimbole sal beoordeel en verander. Hierdie toekomsvisie sou ons kon bevry van enkelvoudige antwoorde en sleutels (afgode) vir ons samelewing en ons inderdaad ook laat rekening hou met die kompleksiteit en multi-dimensionaliteit van die wêreld waarin ons leef.

Dit is 'n toekomsvisie wat ons sal 'besig hou' todat Hy kom. 'Daarom moet ons ons weerhou om ons te kompromitteer aan menslike feilbare antwoorde soos apartheid, integrasie, kapitalisme, sosialisme, nasionalisme, konserwatisme en relativisme. Die mens (wedergebore en Skrifgetroue Christene inklusief en by name) het doodgewoon nie finale antwoorde nie - enersyds vanweë hulle beperktheid en sondigheid, en andersyds juis vanweë hulle navolging van die eskatologiese lering en voorbeeld van hul leermeester, Jesus Christus. Daarom "weet" Christene dat hulle "nie weet nie." As ons dan as Christene van ons valse sekerhede en hoogheidswaan bevry is, kan ons met ons hele hart (vreugde), verstand (openheid) en al ons kragte (volut) - ja met ons hele wese - soekers wees na God se koninkryk van liefde en geregtigheid ... totdat Hy kom' (Rousseau 1985a:15). Op hierdie wyse kan die onderrig van die Bybel op skool soos suurdeeg ons landwyse 'noodtoestand' op makrovlak deursuur met 'n Bybelse visie (droom) van geregtigheid en vrede (Smit 1985:51-70).

Sou wit, bruin en swart Christen-gelowiges en -leerkrigte hierdie toekomsvisie nie deel nie, is ek bevrees sal die wit, bruin en swart genasionaliseerde Bybelonderrig op skole slegs nog die funksie hê om onder die skyn van Christelikheid as veggенераals en begrafnisondernemers op te tree vir 'n verskeurde (sterwende?) Christendom in Suid-Afrika.

BIBLIOGRAFIE

Collins, R F 1983. *Introduction to the New Testament*. London: SCM.

Du Preez, J M 1983. Kommunikatiewe studie van geskrewe sekondêre onderrigsmateriaal in Suid-Afrika. MA-tesis, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.

Fourie, S 1986. 'Eenheid' in Johannes 13-17: 'n eksegeties-teologiese uitleg. MA-tesis, Universiteit van Port Elizabeth.

Goliath, A C 1984. Die aktualiteit van Bybelkunde in 'n veelvolkige gemeenskap. *Scriptura* 13, 21-44.

Grosse, E U 1982. Was ist Semiotik? (Teil 1): Eine Exemplifizierung am Novellenwerk Maupassants. *Linguistica Biblica* 52, 87-113.

Higgs, P 1984. Biblical Studies: Its formative value in the education of the adolescent. *Scriptura* 13, 45-55.

Kelley, R L 1977. *Introduction to communication*. California: Cummings.

Kemp, P 1984. Die waarde van Bybelkunde as agtergrondsvak vir Godsdiensoonderrig/Bybelonderrig. *Scriptura* 13, 56-66.

Kernleerplan vir Bybelkunde aan Suider-Afrikaanse Universiteite. 1983. Verslag van die studiekomitee van die Suider-Afrikaanse Vereniging vir die bevordering van Bybelkunde. *Scriptura* 9, 44-55.

Kotze, M J 1985. 'n Konsepleerplan vir godsdiensoonderrig in die hoërskool. Honneursskripsie, Universiteit van Port Elizabeth.

Lategan, B C 1982. Bybelkundeleerplanne by skole. *Scriptura* 7, 50-54.

1984. Die waarde van Bybelkunde vir die gewone Bybelleser. *Scriptura* 18, 1-21.

Louw, J P 1976. *Semantiek van die Nuwe-Testamentiese Grieks*. Universiteit van Pretoria.

Mouton, A E J 1987. 'n Eksegeties-hermeneutiese verkenning van die 'en Christo'-kernbelydenis by Paulus na aanleiding van Efesiërs 1:3-14. MA-tesis, Universiteit van Port Elizabeth.

Petersen, N R 1985. *Rediscovering Paul: Philemon and the sociology of Paul's narrative world*. Philadelphia: Fortress.

Plett, H F 1975. *Textwissenschaft und Textanalyse: Semiotik, Linguistik, Rhetorik*. Heidelberg: Quelle & Meyer (UTB 328).

Rousseau, J 1985a. Die Woord, waarheid en (Nuwe-Testamentiese) wetenskap. *Scriptura* 16, 1-16.

1985b. The communication of ancient canonized texts. *Neotestamentica* 19, 92-101.

1986 A multidimensional approach towards the communication of an

ancient canonized text: Towards determining the thrust, perspective and strategy of 1 Peter. DD dissertation, University of Pretoria.

Smit, D J 1985. Die droom van Bybelse geregtigheid. *Scriptura* 15, 51-70.

Steyn, J 1984. Some psycholinguistic factors involved in the discourse analysis of ancient texts. *Theologia Evangelica* 17, 51-65.

Swanepoel, F A 1982. Bybelkunde as skoolvak: 'n Kritiese evaluering met besondere klem op die leerplanne. *Scriptura* 7, 38-49.

1985. Bybelonderrig: Verleentheid of geleentheid? *Scriptura* 14, 65-73.

Van Huyssteen, J W V 1984. Bybelkunde op Universiteit as 'n vormende wetenskap. *Scriptura* 13, 8-20.

1986. *Teologie as kritiese geloofsverantwoording. Teorievorming in die sistematiese teologie*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing (RGN-studies in Navorsingsmetodologie 2).